

Херсонський державний аграрно-економічний університет
Факультет рибного господарства та природокористування
Кафедра водних біоресурсів та аквакультури

Сучасний стан водних екосистем
Півдня України та методи їх відновлення
у повоєнний період

За редакцією Коржова Є. І.

Херсон – 2024

C 13

C 13 **Сучасний стан водних екосистем Півдня України та методи їх відновлення у повоєнний період** : зб. наук. праць / Колектив авторів; за ред. док. філос., к.г.н. Є. І. Коржова. Херсон, 2024. 212 с.

ISBN

Колектив авторів:

Коржов Є. І., Коваль В. В., Демченко В. О., Стадніченко С. В.,
Куракина О. М., Заморов В. В., Караванський Ю. В., Снігірьов С. М.,
Боровік Л. В., Бігдан О. В., Шляшенко О. Л., Шапран І. А.,
Сидоренко А. Ю., Жданюк О. І., Рудік В. А., Левченко В. В.,
Голубятников М. І., Мінаєва Г. М., Іванова Н. О., Великолуг О. В.,
Герасименко О. А., Тюпа В. В., Мельниченко С. Г., Уманець І. С.,
Хомякова В. В., Заленська Є. А., Гончарова О. В., Ящук А. О.,
Шевченко В. Ю., Безродній О. Г., Бойко Ю. В., Бондаренко А. С.,
Лошкова Ю. М., Головка А. А., Скиданов С. В., Крилевський І. М.,
Рубіш М. М., Яковець С. М., Чапленко С. М.

Збірник наукових праць розглянуто та схвалено на засіданні кафедри водних біоресурсів та аквакультури ХДАЕУ – *протокол № 5* від «27» листопада 2024 року; та схвалено і рекомендовано до видання Методичною радою факультету рибного господарства та природокористування ХДАЕУ – *протокол № 9* від «27» листопада 2024 року.

Головний редактор:

Коржов Є. І. – доктор філософії, кандидат географічних наук, доцент кафедри водних біоресурсів та аквакультури Херсонського державного аграрно-економічного університету.

ISBN

Відповідальність за зміст та достовірність матеріалів, викладених у публікаціях, несуть автори.

© Автори, 2024

© Кафедра водних біоресурсів та аквакультури, 2024

© Херсонський державний аграрно-економічний університет, 2024

УДК: 639.3

ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДО 2030 РОКУ З ОГЛЯДУ НА СУЧАСНІ РЕАЛІЇ

Хомякова В. В.

головний державний інспектор відділу охорони водних біоресурсів,

«Рибоохоронний патруль»

**Управління Державного агентства з розвитку меліорації, рибного
господарства та продовольчих програм у Херсонській області, Херсон;**

Гончарова О. В.

к.с.-г. н., доцент кафедри водних біоресурсів та аквакультури,

Херсонський державний аграрно-економічний університет, Херсон

Вступ. Розвиток рибного господарства є необхідною складовою забезпечення продовольчої безпеки країни, задоволення фізіологічних потреб українців в цінному продукті харчування [1]. На фоні постійного впливу антропогенного чинника, кліматичних трансформацій, відбувається формування резистентності всіх складових екосистеми, яка потерпає від російської агресії на Півдні України [2,3]. Відбувається значне погіршення стану кормової бази, ареалу нагулу, відтворення різних видів риб та інших водних біоресурсів і, як наслідок, різке скорочення обсягів їх вилову.

Актуальним та відкритим питанням, що постає перед науковцями та практиками є забезпечення сталого розвитку рибного господарства Херсонської області, збереження та збільшення запасів промислових видів риб, розробка та впровадження комплексних заходів з підвищення продуктивності водойм, створення умов для ефективного управління рибальством та розвиток рекреаційного потенціалу водних об'єктів Півдня України.

Результати досліджень та їх обговорення. Виходячи з інформаційної панелі результатів статистичної звітності видобутку водних біоресурсів, відмітимо стрімку тенденцію зменшення даного показника з кожним роком по Херсонській області (Рис.1). У зв'язку з російською агресією доступ до водойм

та моніторингові заходи є обмежаними, на наступному рис.1 презентовано данні з 2017 по 2021 рр.

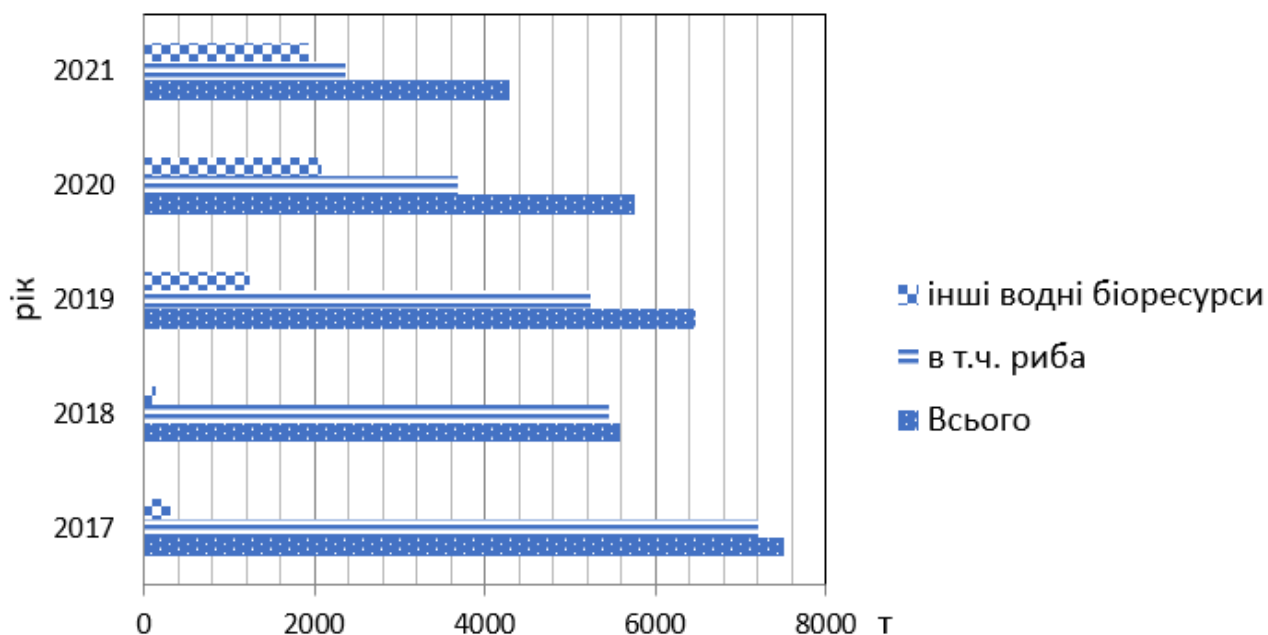

Рис. 1. Динаміка видобутку водних біоресурсів в межах Херсонської області

Впродовж багатолітньої експлуатації водойм поступово відбувається порушення збалансованості екосистеми, що зумовлює накопичення значної кількості мулу та створює передумови для розвитку вищої надводної рослинності. В результаті, водойма поступово заростає, трансформується на заболочені ділянки з несприятливим гідрохімічним режимом, низькою рибопродуктивністю.

Дніпровсько-Бузький лиман, пониззя Дніпра розглядаються як пасовищні акваторії для нагулу цінних промислових видів риб, які акліматизовані та мешкають у водоймах регіону, а також входять до складу промислової групи.

Заходи, які спрямовані на збереження та відтворення рідкісних та зникаючих видів іхтіофауни можуть бути ефективно реалізованими за умов централізованих зусиль за цим напрямом у відповідних рибогосподарських структурах на регіональному та державному рівнях.

На фоні існуючого негативного впливу абіотичних та біотичних чинників на водні екосистеми, кліматичні зміни, вторгнення російської федерації на територію України у лютому 2022 року здійснило кризовий вплив: вся територія Херсонської області зазнала тимчасової окупації. На сьогодні лівобережна Херсонщина знаходиться під тимчасовою окупацією. Деокупована територія області перебуває під постійними ворожими обстрілами, а території потребують обстеження та розмінування, що унеможливорює в повному обсязі оцінити стан та збитки нанесені окупантами.

З початку повномасштабного вторгнення російських військ на територію України, зокрема, на Херсонщину, Каховська ГЕС стала однією з перших стратегічних об'єктів державної інфраструктури, яка потрапила під контроль країни-агресора [4]. Влітку 2023 року була створена надзвичайна ситуація техногенного характеру, пов'язану із затопленням низки деокупованих та тимчасово окупованих населених пунктів Херсонської області. Все це призвело до масштабних втрат біорізноманіття тваринного та рослинного світу, водних біоресурсів тощо [5].

В результаті підриву Каховської ГЕС рівень води в Каховському водосховищі критично знизився, значне зниження рівня води призвело до висихання мілководних проток та заток водосховища, які є місцем нересту та існуванням водних біоресурсів. Всі ці негативні факти призвели до втрати наявних та майбутніх запасів рибних ресурсів з відповідною дестабілізацією загалом екосистеми.

Висновки та практичні рекомендації. Насамперед, забезпечення розмінування берегових смуг та прилеглих до них територій, а також водойм Херсонської області надасть можливість здійснювати комплексні науково-дослідні роботи на об'єктах дослідження. Наразі, це не є можливим в більшості локацій з міркувань безпеки.

Для оптимізації екологічного стану водойм необхідно проводити програми зариблень з науковим супроводом по природним водоймам півдня України в комплексі з рибницько-меліоративними роботами та інноваційними аспектами.

Поновлення заходів щодо формування маточного стада плідників цінних аборигенних та адвентивних видів риб за рахунок заготівлі плідників з їх природного ареалу мешкання або отримання маточного поголів'я від міжнародних організацій з метою підвищення гетерогенності стад.

Перелік використаних джерел

1. FAO (2024). The state of world fisheries and aquaculture 2024 blue transformation in action, UN: The United Nations. United States of America. Retrieved from <https://policycommons.net/artifacts/12522071/the-state-of-world-fisheries-and-aquaculture-2024-blue-transformation-in-action/13421812/> on 05 Jul 2024. CID: 20.500.12592/2rbp5z6
2. Коржов Є. І., Гончарова О. В. (2020). Формування режиму солоності вод Дніпровсько-Бузької гирлової області під впливом кліматичних змін у сучасний період. Actual problems of natural sciences: modern scientific discussions: *collective monograph*. Riga: Izdevniecība "Baltija Publishing". P. 315-330.
3. Гончарова О. В., Мельниченко С. Г. Екологічний стан водних об'єктів півдня України за впливу російської агресії. *Водні біоресурси та аквакультура*. 2024. № 1 (15). С. 95 - 104.
4. Коржов Є.І. (2023). Екологічні аспекти реконструкції Каховської ГЕС у повоєнний період. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Синергія науки і бізнесу у повоєнному відновленні Херсонщини». ХНТУ, 26–28 квітня 2023 р. Т. 1 / за ред. О. В. Чепелюк/ Одеса: Олді+, 2023. С.245–249.
5. На Херсонщині в дніпровських плавнях рівень води впав майже на два метри // Суспільне Херсон. URL: <https://suspilne.media/kherson/365510-nahersonsini-v-dniprovskih-plavnah-riven-vodi-vpav-majze-na-dva-metri-cim-ce-zagroze/> (дата звернення 21.10.2024).

UDK 574.52+556.53 (477.7)

SCIENTIFIC EDITION

C 13

C 13 **Current State of Aquatic Ecosystems of Southern Ukraine and Methods of Their Restoration in the Post-War Period** : coll. of science works / The team of authors; edited by Ph. D. of Geogr. Scien. Ye. I. Korzhov. Kherson, 2024. 210 p.

ISBN

Authors:

Korzhov Ye. I., Koval V. V., Demchenko V. O., Stadnichenko S. V., Kurakyna O. M., Zamorov V. V., Karavanskyi Yu. V., Snihirov S. M., Borovik L. V., Bihdan O. V., Shliashenko O. L., Shapran I. A., Sydorenko A. Yu., Zhdaniuk O. I., Rudik V. A., Levchenko V. V., Holubiatnykov M. I., Minaieva H. M., Ivanova N. O., Velykoluh O. V., Herasymenko O. A., Tiupa V. V., Melnychenko S. H., Umanets I. S., Khomiakova V. V., Zalenska Ye. A., Honcharova O. V., Yashchuk A. O., Shevchenko V. Yu., Bezrodnii O. H., Boiko Yu. V., Bondarenko A. S., Loshkova Yu. M., Holovko A. A., Skydanov S. V., Krylevskyi I. M., Rubish M. M., Yakovets S. M., Chaplenko S. M.

Current State of Southern Ukraine Aquatic Ecosystems and Methods of Their Restoration in the Post-War Period

edited by Korzhov Ye. I.